

Dan nog... (1987)

Sieth Delhaas

Kerk en Wereld, Geloven in macht, 1987

De reacties van een aantal vrouwen, die de cursussen op Kerk en Wereld de afgelopen tien jaar bezochten. Aan deze vrouwen die deel hebben gekregen aan dat stukje vrouwengeschiedenis dat op Kerk en Wereld ontstond heb ik voor 'Geloven in Macht' gevraagd:

- Welk proces is er bij jou op gang gekomen door deel te nemen aan dit cursuswerk?
- Is jouw proces daar versneld, verdiept, verbreed?
- Wat is er veranderd in jouw denkmodel, in jouw houding in je gezin, je relatie, je leefgemeenschap, je werk, je kerk, de samenleving?
- Wat ben je anders gaan zien in de theologie, de kerk, de bijbel, de politiek, de seksualiteit?

En aan het eind een fragment uit het Evangelie naar Maria van Magdala, waarover Maria de Groot vertelt.

En daarna de ontstaansgeschiedenis van 'Blikopener', waar de sectie Vrouw-Kerk-Samenleving van de Raad van Kerken in Nederland alles mee te maken heeft.

Gerda Ruizeveld-Visser

Geboren 1937, onderwijzeres, gespreksleidster vrouw-en-geloofcursus van het Oecumenisch Project Vrouw en Geloof Noord-Holland, volgde in 1985 een semester Inleiding in de Feministische Theologie bij prof. dr. C.J.M. Halkes aan de Katholieke Universiteit in Nijmegen, nu bezig met een post-HBO Theologie en Maatschappij van de VTM aan 'De Horst' te Driebergen.

'De aanzet tot mijn feministisch denkproces was een weekend over feministische theologie op Kerk en Wereld. In mijn gezin heb ik ruimte gecreëerd om mijn vrijwilligerswerk te kunnen doen. Plaatselijk aan de positie van vrouwen gewerkt door in Uithoorn een Vrouwen-trefcentrum te realiseren. Dit bestaat nu twee jaar. In mijn regio geef ik vrouw-en-geloof cursussen en probeer te werken aan de feminisering van de maatschappij, o.a. door deel te nemen in het schoolbestuur van het VWO.

De feministische theologie heeft me geholpen de wereld om mij heen te benoemen waardoor ik de Kerk manlijk vind, de bijbel met andere ogen lees, de patriarchale cultuur en maatschappij zou willen veranderen mede door de politiek.

Na al die jaren durf ik zaken die slecht zijn voor vrouwen aan te kaarten en voel me gesteund door de vele informatie vanuit de feministische theologie.

Mijn bewustwordings-, bevrijdings- en losmakingsproces verliep intens en snel. Het is verdiept en blijft me bezighouden – het stopt nooit!

Vragen van toen: hoe maak ik anderen duidelijk wat mij bezig houdt? En nu: zal er ooit in kerken naar vrouwen geluisterd worden? Hoe bereik ik andere vrouwen met feministische theologie?'

Bep (E.J.) Verhoeven

Geboren 1927, eerste kadercursus feministische theologie april 1979 en vele cursussen daarna tot op heden gevolgd op Kerk en Wereld.

‘Uit de kerkbank gevallen! In Vrouw-in-kerk-en-samenleving in Rotterdam verder gegaan. Van de beruchte twee-eenheid in mijn relatie – die ons geleerd was – gegroeid naar twee zelfstandige mensen die een eigen leven leiden en sommige dingen graag samen doen.

Na tegen een aantal dingen te zijn aangelopen, zoals: ongelijk huwelijksformulier (NH-Kerk), God de Vader en al zijn broeders in de taal – en de gevolgen daarvan -, de ongelijke en afhankelijke economische positie van gehuwde vrouwen, ging de bewustwording snel.

Ik had ook gauw in de gaten dat dit grote veranderingen waren die risico’s meebrachten. Ik kreeg de kans dit aan mijn partner duidelijk te maken. Jan pikte dit op. Zo zijn we apart en toch samen een nieuwe, rijkere levensfase ingegaan – en we stellen nog dagelijks de zaken bij.’

Pieterneel van Kempen-Van Dijk

Geboren 1923, moeder van 7 kinderen, van huis uit R.K., maakte in 1972 studie klassieke talen af en promoveerde in 1978 (‘dus iemand die het wist’). Ging naar de cursussen in Driebergen omdat een dochter het plan had BOM te worden. Nu in haar vierde jaar theologie MO-A.

‘In mijn denkbeelden zijn twee grote veranderingen opgetreden: a. oog voor onderdrukking: patriërchaat, macht; solidariteit voor bevrijding, solidariteit ook in feesten; b. oog voor manipuleerbaarheid van wetenschap.

Ben in september 1986 een vrouwengroep gestart, waarin we de bijbel met vrouwenogen bekijken en met de vraag: wat kan ik met dit verhaal als vrouw in 1987?

Ik durf zaken aan de orde te stellen, maar ben nog bang om niet ‘aardig’ te zijn; losmakingsproces van de kerk was al eerder begonnen, een bevrijding.

De vragen van nu: door de recessie en de restauratie-tendens komt het feminisme op de tocht te staan; vrouwen krijgen minder kansen, zeker en juist degenen die het financieel moeilijk hebben of weinig scholing hebben. Het bewustwordingsproces dat op Kerk en Wereld begon, werkt nog steeds door in alle lagen van mezelf, is nog lang niet voltooid of zal misschien nooit voltooid zijn.’

Riet Flikweert

Geboren 1935, initiatiefneemster van de actie ‘Breng de kerk in balans’, volgde van 1979 tot 1981 dertien cursussen op Kerk en Wereld, daarna niet meer vanwege studie H.B.O., geen cursus- en geen reisgeld meer – bijstandsvrouw.

‘Wending in mijn leven

Er was eens een klein meisje dat onder de tafel en onder de dekens kroop als de mensen en de dingen te groot voor haar werden. Het meisje groeide op, leerde veel en kreeg een fijne baan. Later kwam er een prins op een wit paard. Alle mensen vonden dat ze een leuk gezinnetje had.

Tot, op een stille en goede dag de vrouw haar eigen geheimpjes ontdekte. Een gevoel in haar zelf, diep van binnen want het was ver weg gestopt, kwam haar aandacht vragen en schudde haar zachtjes wakker.

Dwaze moeder, dacht ze, wilde eerst niet luisteren, kroop weer onder de tafel en de dekens, maar het gevoel, fijn en verdrietig tegelijk, bleef overal bij haar.

Ze ving ook signalen op uit de buitenwereld. Ze hoorde andere vrouwen elkaar hetzelfde door hen ontdekte geheim vertellen.

Gelukkig had de vrouw leren lezen en hadden andere vrouwen leren schrijven. Ze ging vragen stellen: Als vrouwen aan het woord komen, wat gebeurt er dan? Het bevrijdende woord, zou dat er ook voor mij zijn? De vrouw bij de bron, waar is die plek?

Toen ging de vrouw op reis, erop vertrouwend dat zij andere vrouwen op haar heenreis zou ontmoeten. 'Je hebt het recht om een ander te worden', hoorde ze zeggen en ze huilde in de kring. Dat vrouwen zich zo kunnen uitspreken over hun leven, dat was voor haar pastoraat wat ze zo gemist had. Dat was voor haar een blikopener.

Op een dag, veel later, verliet de vrouw met haar kinderen het oude huis van de menseneter. Ook al moest ze leven op water en brood, ze leerde haar eigen gedachten en gevoelens met anderen te delen. Zij hoorde de boodschap van bevrijding: bij Jezus tellen vrouwen mee. Zo groeide er langzamerhand hoop en vertrouwen dat er een land/gemeenschap/maatschappij zou kunnen ontstaan waar vrouwen willen en kunnen wonen. Pas veel later durfde de vrouw te zeggen: 'Hoor nou maar eens wat ik zeg'. Ze durft nu aan andere vrouwen te vragen of ze meedoen en roept ze op om niet aan de kant te blijven staan, ook al is de weg een 'dwaalweg'. De vrouw mag nu weer een naam hebben: ik.

Met dank aan: Tea Rienksma, Maria de Groot, Tine Halkes, Letty Russell, Mary Daly, Elisabeth Fiorenza, Trudi Klijn, Sienie Strikwerda, Denise Dijk, Fokkeliën van Dijk, Willemien Boot, Dorothee Sölle, Sieth Delhaas, Tineke Koetsier, Colin Winter, Dom Helder Camara.

Ter herinnering aan: Marga Klompé en Joke Smit en aan de namen van vele andere vrouwen overal op aarde die ik bewaar in mijn hart.'

Joop Krug-de Jong

Geboren 1945, predikantsvrouw.

'Terugblikkend ervaar ik die cursussen – overigens voor mij plezierig en verrijkend – als een onderdeel van een proces.

Gezin: hierin ben ik steeds meer terecht gekomen in de traditionele rol.

Oorzaak: volledige 'opslopende' baan van mijn man en tweede kind.

Bewustwording: dit proces verliep via het werk voor Amnesty International, zwarte theologie en vriendschap met zwarte Zuid-Afrikaanse families, de 'schok'-ervaring van de eerste gemeente, cursussen op Kerk en Wereld en een cursus theologische vorming. Soms was het pijnlijk, maar ik ben blij met de verandering in mezelf.

Theologie, kerk, etc.: ik zie de bijbel nu als een boek waarin vrouwen en mannen bevrijdende woorden kunnen vinden.

Ik ben bang voor een te onkritische houding van vrouwen ten opzichte van vrouwen. We hadden het nodig om schouderklopjes te krijgen; soms heb ik het gevoel dat we vanuit een gedeelde behoefte aan waardering en erkenning wat te weinig kritisch zijn ten aanzien van onze zusters.

Een cruciale vraag voor mij: zijn vrouwen anders dan mannen? M.b.t. streven naar macht, zijn we meer solidair dan mannen of kunnen we dat zeggen omdat we nooit macht hebben gehad?’

Cor Middelkoop-Koning

Geboren 1927, maatschappelijk werkster, door de Raad van de Zending der Ned. hervormde Kerk en de Zending van de Gereformeerde Kerken uitgezonden naar Lesotho waar ze het Community Alcohol Rehabilitation Program (CARP) heeft opgezet

‘Ik was reeds lang bezig met feminisme via allerlei groepen buiten de kerk. Voelde me als ouderlinge altijd heel dubbel. Leidde een soort dubbelleven. Hier feministe en in de kerkeraad..., ja, wat? In de cursussen op Kerk en Wereld was het een geweldige ervaring te merken, dat er christenvrouwen bezig waren met feminisme en bijbel. Die de bijbel anders durfden lezen.

Ik kreeg moed. Ik kreeg ruimte om zélf de bijbel te gebruiken in plaats van voorgekauwd te krijgen. Ik durfde te selecteren, andere uitgangspunten te nemen. Werd daardoor moedig in de kerkeraad. Durfde die eeuwige lastige “vlieg” te zijn, want ik leerde brommen en zoemen van de vrouwen in de bijbel.

Ik kon lachen om allerlei dingen, zoals omgang van mannen met seksualiteit. Ik kon lachen (gniffelen) om de Paus, die geen vrouw accepteert in het ambt maar desalniettemin Maria gelooft als ze zegt een engel gezien te hebben, die haar alles vertelt over Jezus. Haar een loflied laten zingen. Maar wie was daarbij? De Paus?

Ik ben feller geworden als het vrouwenplaatsen betreft in de kerk. Nog steeds geen vrouwen bij de theologische opleidingen – of te weinig. Sinds de cursussen op Kerk en Wereld al tweemaal een nieuwe algemeen secretaris van de Hervormde Synode gekozen – een man. En die gaan op audiëntie bij de Paus die Nederland bezoekt – zijn eigen Tine Halkes mag niet spreken! Wat een solidariteit met vrouwen!

En voel ik me soms bang of wéér kwaad aangekeken in kerkelijke en zendingskringen, dan denk ik aan onze weekends, onze zang, ons gesprek, onze dans, onze vriendschap en wéét: we gaan door!’

Dinie Eerland-Van Vliet

Geboren 1948, CFO bestuurder gezondheidszorg beroepsinhoudelijke zaken, belangenbehartiging van verpleegkundige en verzorgende opleiding, beroepsuitoefening en voorwaarden die nodig zijn voor de CAO. (CFO: CNV bond voor Overheid, gezondheid, welzijn en sociale werkvoorziening);

heeft vanuit haar betrokkenheid bij de feministische theologie door de cursussen op Kerk en Wereld mee het initiatief genomen tot het beleggen van de conferentie ‘Vrouw en Geloof voor CNV-vrouwen’ in november 1986 en is actief in de V.I.K.S.-groep Rotterdam.

Als leidster van de CNV-conferentie zei ze: ‘De traditionele beelden over de positie van de vrouw spelen, zeker binnen orthodoxe werkgeverskringen, nog een rol. De weerbaarheid en het zelfbewustzijn van vrouwen binnen de bond moet worden versterkt.’

‘Mijn eerste cursus op Kerk en Wereld – september 1979 – zal ik nooit vergeten. De ontmoeting met vrouwen met dezelfde vragen over geloven, kerk-zijn en de rol van de vrouw in kerk en maatschappij gaf me het gevoel van: ‘ik ben dus niet de enige die daarmee zit’. Deelname aan cursussen op Kerk en Wereld (elf tot nu toe) betekent voor mij ook een vorm van thuis komen, voeding krijgen en ervaringen delen met andere vrouwen die bewust leven en kiezen.

Mijn eigen verwerkingsproces van ongewenste kinderloosheid verdiepte zich in de exegese en het uitspelen van het verhaal over Hanna en Peninna. Het was de eerste keer dat ik in een bijbelverhaal zoveel van mezelf herkende van woede, verdriet en teleurstelling als je leven anders loopt dan je had gewenst.

De veranderingen in mijn denkmodel voltrokken zich met name door de kennismaking met de feministische theologie waarin oude begrippen en waarden binnen de christelijke leer en traditie opnieuw ontwikkeld worden. Vanuit mijn ervaringen in de verpleging kon ik het woord dienstbaarheid wel schieten. In die sector wordt het te pas en te onpas gebruikt om mensen er onder te houden. De bestaande gezagsverhoudingen en opvattingen over wat leerlingen of gediplomeerden wel en niet moeten doen worden met dit woord bekrachtigd. Een nieuwe invulling is, dat je zelf kiest voor het openstaan voor de ander.

Ik heb de invloed van machtsverhoudingen leren zien. De kritische vragen bij die machtsverhoudingen hanteer ik nu bewust aan de vergadertafel en in conflictsituaties om helderheid te krijgen.’

=====

Bladerend in oud cursusmateriaal valt soms de opmerking: ‘we zongen het lied van Lous Ossewaarde: “We zijn gekomen, we zijn gegaan”’.

Lous gevraagd naar tekst en muziek om het allemaal te kunnen zingen. ‘Maar’, wijst Lous terecht: ‘dit lied is niet van mij, ik heb het indertijd geleerd van Joke Offenberg op een diakonale zomerkonferentie’.

Zo gaat het dan...



The image shows a handwritten musical score on aged paper. It consists of two staves of music in G major (one sharp) and common time (C). The first staff has a treble clef and a first ending bracket. The second staff has a bass clef. Below the staves, the lyrics are written in Dutch: 'Wy zijn ge ko . o . men , Wy zijn te saam' and 'Om een weg te zoe . ken , die weg te gaan'. At the bottom, it says 'Canon in 4 partijen'.

Het evangelie naar Maria

Vertaald door Dr. G.P. Luttikhuisen

(blz. 1-6 van het handschrift ontbreken)

(7:1)'... Zal de materie te gronde gaan of niet?' De Verlosser zei: 'Alle verschijnselen in de natuur, alle vormen en schepselen bestaan in en met elkaar (5) en ze zullen weer worden opgelost tot hun eigen wortel. Want wat materie is lost op tot zijn eigen wezen. Wie oren heeft om te horen, die hore!'

(10) Petras zei hem: 'Vertelt u ons, nu u ons alles hebt uitgelegd, ook nog dit: wat is de zonde van de wereld?' De verlosser zei: Zonde bestaat niet Maar jullie zijn het die de zonde maken, (15) namelijk wanneer jullie doen wat in wezen gelijk staat aan het overspel dat men "de zonde" noemt. Daarom is het Goede in jullie midden gekomen en naar het wezen van ieder verschijnsel gegaan (20) om dit in zijn wortel te herstellen.'

Hij zei verder: De reden waarom jullie ziek worden en sterven is dat jullie (8:1) (houden van) datgene wat (jullie bedrie)gen zal. Wie begrijpen kan, die begrijpe dit!

Een lijden zonder voorbeeld heeft de materie (verwekt) want het is uit iets tegennatuurlijks voortgekomen. (5) Sindsdien heerst er verwarring in het gehele lichaam. Daarom heb ik jullie gezegd: "Heb goede moed". En, mochten jullie moedeloos zijn, vat toch moed tegenover de véle gedaanten van de natuur. (10) Wie oren heeft om te horen, die hore!'

Toen de Gezegende dit had gezegd, groette hij hen allen met de woorden: 'Vrede zij met jullie. (15) Ontvang mijn vrede en let erop dat niemand jullie misleidt door te zeggen: "Zie hier" of "zie daar", want de Mensenzoon verblijft in jullie binnenste (20) Volg hem! Die hem zoeken zullen hem vinden. Ga heen en verkondig dit evangelie van het Koninkrijk. (9:1) Leg geen andere bepaling op dan wat ik jullie heb opgedragen. En vaardig geen wet uit zoals de wetgever doet, opdat jullie daar geen gevangenen van worden' (5). Toen hij dit had gezegd, ging hij heen. Zij echter waren bedroefd en begonnen heftig te huilen en ze zeiden: 'Hoe moeten we naar de heidenvolken gaan en het evangelie van het Koninkrijk van de Mensenzoon verkondigen? (10) Als hij niet werd gespaard, hoe zal men dan ons sparen?' Toot trad Maria naar voren en zij begroette hen allen en zei tegen haar broeders: Huil niet, (15) wees niet bedroefd en twijfel niet, want zijn genade zal volledig bij jullie zijn en jullie beschermen. Laten we liever zijn grootheid prijzen, want hij heeft ons gevormd (20) en ons mens gemaakt'. Met deze woorden richtte Maria hun hart op het Goede en ze begonnen de woorden van de (Verlosser te be)spreken.

(10:1) Petras zei tegen Maria: 'Zuster, we weten dat de Verlosser meer van jou hield dan van de andere vrouwen. Vertel ons wat jij je herinnert van de woorden van de Verlosser, (5) de woorden die jij weet en die wij niet kennen en ook niet hebben gehoord.' Maria antwoordde: Ik zal jullie bekend maken wat voor jullie verborgen gebleven is'. En ze begon hun het volgende te vertellen: (10) 'Ik zag', zei ze, 'in een visioen de Heer, en ik zei tegen hem: "Heer, vandaag heb ik u in een visioen gezien." Hij antwoordde mij: "Je bent gelukkig dat je niet wankelt (15) wanneer je mij ziet. Want waar het verstand is, daar is de schat." Ik zei tegen hem: "Heer, (zeg me) nu: degene die het visioen ziet, ziet die met de ziel of met de geest?" De Verlosser antwoordde: (20) "Deze ziet noch met de ziel noch met de geest maar het verstand, dat in het midden van die twee is, ziet het visioen en dit (...").

(blz. 11-14 ontbreken)

(15:1) (...het.) En de Begeerte zei: “Ik heb je niet omlaag zien gaan, maar nu zie ik je omhoog gaan. Waarom lieg je, terwijl je mij toebehoort?” (5) De ziel antwoordde: “Ik heb jou gezien, maar jij hebt mij niet gezien en niet herkend. Ik was als een kledingstuk voor je maar je kende me niet.” Toen ze dit gezegd had, ging ze met veel vreugde weg.

(10) Toen kwam ze bij de derde macht, die “Onwetendheid” genoemd wordt. Deze vroeg de ziel onderzoekend: “Waar ga je heen? (15) Je bent boosaardig overweldigd, maar je bent (...). Oordeel niet.” En de ziel zei: “Waarom oordeel je over mij, terwijl ik geen oordeel gegeven heb? Ik ben overweldigd, hoewel ik zelf niet overweldigd heb. Ik werd niet herkend. Ik begreep echter dat het Al opgelost wordt, zowel het aardse (16:1) als het hemelse.”

Toen de ziel de derde macht voorbijgekomen was, ging ze verder omhoog en zag ze de vierde macht Deze had (5) zeven gedaanten aangenomen. De eerste is duisternis. De tweede begeerte. De derde onwetendheid. De vierde is dodelijke afgunst. De vijfde het rijk van het vlees. (10) De zesde de domheid van vleselijke wijsheid. De zevende is verontwaardigde wijsheid. Dit zijn de zeven (machten) van de Toom. Toen ze de ziel vroegen: “Wat is je afkomst, (15) moordenaar” en: “Waarheen ben je onderweg, zwervster?”, antwoordde de ziel: “Wie mij vastpakt is gedood, en wat mij omgeeft is opzij gezet. Mijn begeerte heeft opgehouden en de onwetendheid (20) is gestorven. Ik ben uit een wereld bevrijd (17:1) door een (andere) wereld en in een beeld door een beeld van boven. De boeien der vergetelheid hebben een korte duur. Vanaf dit moment (5) zal ik de rust ontvangen, los van het tijdsverloop van de wereld, zwijgend”. Toen Maria dit had gezegd, zweeg ze, aangezien de Verlosser tot zo ver met haar gesproken had.

Maar Andreas nam het woord en zei tegen de broeders: Wat denken jullie over wat zij gezegd heeft? Ik voor mij geloof niet dat de Verlosser dit heeft gezegd, want het zijn duidelijk (15) afwijkende ideeën.’

Petrus nam het woord en sprak als volgt over deze dingen. Hij vroeg hun aangaande de Verlosser: ‘Heeft hij dan buiten ons om (20) en in het geheim met een vrouw gepraat? Moeten wij ons soms omkeren en allemaal naar haar luisteren? Heeft hij aan haar de voorkeur gegeven boven ons?’

(18:1) Toen huilde Maria en zei tegen Petrus: ‘Mijn broeder Petrus, wat denk je? Denk je dat ik het zelf in mijn hart bedacht heb (5) of dat ik leugens vertel over de Verlosser?’

Levi nam het woord en zei tegen Petrus: ‘Petrus, jij bent altijd zo’n driftkop. Ik zie nu dat je redetwist met deze vrouw zoals (10) de tegenstanders. Als de Verlosser haar waardig bevonden heeft, wie ben jij dan om haar te verwerpen? Het staat vast dat de Verlosser haar erg goed kent en daarom meer van haar hield dan van ons. (15) Eerder moesten we beschaamd staan. Laten we ons bekleden met de volmaakte Mens en (hem...), zoals hij ons heeft opgedragen, en het evangelie verkondigen. En laten we daarbij (20) geen andere bepaling of wet opleggen dan wat de Verlosser gezegd heeft.’ Toen (19:1) (...) En ze gingen op weg om te verkondigen en te preken.

Een volledige verklaring van het Evangelie naar Maria, met inleiding en commentaar van de hand van dr. G.P. Luttikhuisen verschijnt in de bundel Gnostische geschriften bij Kok, Kampen.

Hoe 'Blikopener' ontstond...

Tijdens een kadertrainingsweekend feministische theologie (20 tot 22 april 1979) zei Cor Middelkoop-Koning: 'Tijdens mijn huisbezoeken krijg ik ontstellende verhalen te horen. Achter de zilveren en gouden huwelijksfeesten gaat een wereld van tragedies schuil van vrouwen die hun man haten. En steeds vaker maak ik mee, dat vrouwen op hoge leeftijd nog een scheiding willen aangaan'.

Tijdens de evaluatieronde van dat weekend kwamen er meer van deze geluiden. Huwelijksmoeilijkheden bij echtparen waarvan de vrouw zich met emancipatie of feminisme bezig houdt werden steeds vaker geconstateerd. Het gevaar bestond, dat feminisme als oorzaak van de huwelijksmoeilijkheden zou worden aangewezen, in plaats van te zoeken naar de problemen die samenhangen met de altijd nog afhankelijke positie van de vrouw van haar echtgenoot.

Dat weekend werd besloten dat een kleine groep vrouwen, die ook zelf met deze problemen binnen haar relaties werden geconfronteerd, zich over de vragen die verband houden met feminisme en het bestaande huwelijkspatroom zouden buigen. Na een serie intensieve gesprekken kwamen de betrokken vrouwen tot de slotsom dat de kerk in de knelsituaties waarin huwelijkspartners terecht kunnen komen, in feite geen rol speelt.

Het pastoraat bleek afwezig. In die gevallen waarin een pastor of ouderling te hulp geroepen/gekomen was voelde de vrouw zich betutteld en terecht gewezen.

Via de vraagstelling: hoe kunnen vrouwen geholpen worden in dit soort knelsituaties, is er met behulp van een enquête onder honderd vrouwen, die tamelijk gericht benaderd zijn, en in opdracht van de werkgroep 'De vrouw in kerk en samenleving' van de Raad van kerken in Nederland een boekje ontstaan dat de titel meekreeg 'Vrouwen spreken zich uit over huwelijk, relaties en pastoraat. Een Blikopener'. Het kreeg een oplage van vijfduizend exemplaren.

Het was vooral bestemd voor pastores en kerkelijke hulpverleners. Die weg kon het boekje helaas niet afleggen. Die doelgroep was er niet in geïnteresseerd, omdat men de taal te confronterend vond. Wel is het terecht gekomen bij talloze vrouwen die zich er in herkenden en er steun aan hadden.

Vrouwen van de PSVG (Protestantse Stichting voor Voorlichting en Vorming omtrent relaties en sexualiteit) vonden in 1985 de tijd gekomen om de in 1982 verschenen 'Blikopener' en daarmee het thema vrouwen, relaties en pastoraat opnieuw in het centrum van de aandacht te brengen. Zij namen het initiatief tot het vormen van de werkgroep 'Vrouwen, Relaties, Pastoraat' (VRP). Hierin zijn vertegenwoordigd Maike Sikkel, Annelies Faber en/of Hernia Tigchelaar van de PSVG, Wies Stael-Merkx van het Kath. Bureau voor voorlichting en begeleiding bij Sexualiteit en Relatievorming (KBSR) en namens de sectie Vrouw, Kerk en Samenleving van de Raad van kerken in Nederland en destijds betrokken bij de totstandkoming van 'Blikopener', Jenny Schneider-Van Egten en Sieth Delhaas.



Sindsdien is er door de werkgroep een twee sporen beleid gevoerd. Er wordt getracht in contact te komen met kerkelijke beleidsorganen om de zaak van de vrouw in de kerken m.b.t. seksualiteit, relaties en pastoraat aan de orde te stellen om zodoende een andere houding in pastorale situaties en gemeenten te bewerkstelligen.

Een andere zeer vruchtbare lijn is het organiseren van cursussen voor vrouwen, met als onderwerpen: 'vrouwen, relaties, seksualiteit'; 'macht en onmacht in relaties en seksualiteit'. Intussen wordt onderzocht of het zinvol is een project op te zetten voor jongeren over relatievorming. De cursussen worden georganiseerd door de PSVG. (Informatie: Duinweg 23, 2585 JV 's- Gravenhage, tel. 070 – 51 25 21.)

Van de subwerkgroep 'Huwelijkspastoraat' die werkte aan de totstandkoming van de 'Blikopener' maakten de volgende vrouwen deel uit: W. Blezer-Van der Walle, S. Delhaas, I. Eldering-Jonckers Nieboer, A. Jacobi-Van Duyn, C. Middelkoop-Koning, R. Oosterhof-Brandsema, I. van der Ree, T. Rienksma, M.C. Schilthuis-Stokvis, J. Schneider-Van Egten, J. Sweep.

Het boekje 'Een Blikopener' is nog steeds te bestellen bij de Prot. Stichting tot Bevordering van het Bibliotheekwezen en de Lectuurvoorlichting in Nederland, Parkweg 29a, 2271AJ Voorburg en De Horstink, Postbus 400, 3000 AK Amersfoort